

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 7.

V Ljubljani, 1. aprila 1885. 1.

XXV. leto.

Spisje v ljudski šoli.

(Spisal A. L.)

Izmej glavnih predmetov ljudske šole je spisovanje skoro najvažnejše. Pri tem je učiteljeva naloga, da pisanje poučuje tako, kakor zasluži ta predmet ter kakor to zahteva postava šolska in dejanski razum. Smoter ali cilj vsemu pisanju strinja se v spisji.

Kakšen namen ima spisje v ljudski šoli? Kakó naj se to gojí in koliko naj se doseže?

Ta vprašanja nas bodo gotovo zanimala, da zvemo, česa naj storimo o tem predmetu, kojega še-le v višjih razredih večrazrednih šol, v najvišjem oddelku enorazrednic in v ponovljivi šoli začnemo gojiti.

Ko učitelj svoje učence toliko navadi, da znajo vse črke bolj ali manj pravilno na ploščico pisati, je užé storil prve korake v spisji. — Učence privaditi, da morejo črko za črko prepisajoč, cele stavke zaporedoma brez napak praviloma zapisovati, je za take male učenjake že mnogo. Take vaje množijo se vedno, vidno so težje ter zahtevajo, da jih učitelj prav pridno gojí.

Za takimi vajami začénja se narekovanje posameznih besed, pozneje stavkov in berilnih vaj. Bolj popolno ko se je zapisovalo, toliko ložeje se potem preide na narekovanje. Tukaj pa se mora dolgo, dolgo muditi; z najlehkejšimi vajami se mora začénjati in z najtežjimi mora se končavati. Vedno pa se morajo učenci vaditi, da pravilno prepisujejo.

Med tem časom se učenci tudi lepše pisati vadijo. Namen pisanju v ljudski šoli je v dveh razlogih: učenci naj se privadijo čednemu, pravilnemu in kolikor mogoče lepemu pisanju, in naučiti se morajo, da to tudi dejansko rabijo, t. j. privaditi se morajo, da znajo svoje in misli drugih pravilno zapisovati tako, da jih drugi razumejo.

Vse pisanje v ljudski šoli ima malo in nič veljave, ako se šolska mladina ne privadi družega, kakor črke, besede in stavke lepo zapisovati. V javnem življenju je roka trja, ker z delom preobložena, se ne uri velikokrat v pisanji, in zato kmalu mine veselje do spisovanja. Ker pa ima pisanje ravno tako veliko dejansko veljavo za človeka kakor branje ali številjenje, da ga rabi dan za dnevom, zato ker mora pisati sebi ali drugemu kako pismo, prošnjo ali kako tožbo, ker je zdaj to, zdaj drugo treba zabeležiti; radi tega mora ljudska šola šolsko mladino v spisji toliko vaditi, kakor in kolikor jej je mogoče. Resnicaje, da pri pouku v spisji se vidi in pozná, koliko ljudski učitelj razume svojo nalogo.

Pojem „spisje“ ima toliko najraznovrstnejše tvarine v sebi, in zahteva toliko mnogo nalog in toliko in toliko dejanske vaje; vender nikakor nobeden ne zahteva, da bi ljudska

šola v tem predmetu kaj popolnega doseči mogla. Ljudska šola mora spisju podlogo staviti, to pa je zelo težavno, počasno delo, ki zahteva mnogo pridnosti; tega se pa marsikdo boji, zato je spisje v ljudski šoli še precej in rad zanemarjen predmet. Iz tega sledi, da mora ljudski učitelj spisje, kar je mogoče, v šoli gojiti.

Kakó naj spisju stavimo podlogo?

Vsak učitelj vé, da bi bilo zelo naoplačno in težko do cilja mogoče delo, ako bi v spisji od otrok zahtevali, da bi morali basni, majhne povesti itd. precej s svojimi besedami zapisovati. Skorej bolje bi bilo že s pismi ali listi začénjati. Oboje pak bi bilo naoplačno in nemetodično.

Že zgoraj sem omenil, da se mora prepisovanje in narekovanje pridno gojiti; zraven tega vadijo se učenci tudi ločil, da jih prav stavijo. Stavijo se v podobi šolskih in zatem v domačih nalogah vsakojaka vprašanja, kojih predmet in vsebina je nazorni pouk že v prvem razredu učencem znan; pokaže se jim prava oblika odgovorov in vsega izdelovanja na šolski deski. Vse delajo posamezni učenci pri deski, vse prepisujejo učenci v klopih; zatem pride analogična šolska naloga. Vsak jo mora sam narediti; vsi jo popravljajo, potem pa ono, ki jo pozneje učitelj ali kak učenec z njegovo pomočjo na šolsko desko naredi. Učitelj še sim in tje pregleduje, kako posamezni učenci narejene napake popravljajo in li-so vestni pri tem popravljanji? Taki šolski izdelki, koje morajo učenci sami izdelovati in katere mora pozneje učitelj vestno popravljati, daje sicer mnogo truda, pa tudi obilo uspeha.

Te vrste naloge se morajo vedno drugače izdelovati tako, da se vse oblike polagoma kažejo.

Zatem pridejo na vrsto majhni opisi raznih poznatih živali, orodja itd., ali pa se spisujejo basni, povesti itd. po zastavljenih vprašanjih v celotno podobo sestavljenih.

Te vaje so bolj in bolj težke za učence, učitelju pa povzročujejo mnogo popravljanja. Zatorej naj jih učitelj dolgo, dolgo in zelo pridno vadi, posebno pa naj gleda, da pri tem učenci čisto pravilno in gladko govoré in spisujejo, ter da vse podčrtane napake sami prav skrbno popravljajo.

Vaje po zastavljenih vprašanjih naj se na vse mogoče načine izvršujejo; vselej pa naj se pazi na to, da je vsebina popolnoma, in naj se tudi ne pripušča, da bi učenci preveč samostojno dopolnovali spise.

Zelo previdno naj se sestavljajo posebno popisi, povesti, basni i. t. d. Vsi popisi naj se najpred ustno in na pamet dobro vadijo. Treba je, da učitelj najpred sam kaj učencem na več načinov pripoveduje, kar naj potem učenci ponovljajo. Tako se učenci navadijo, da morejo pozneje vsebino predrugečevati in razno zapisovati. V višjem oddelku ali razredu in v ponovljivi šoli naj se učenci še-le vadijo liste ali pisma spisovati.

Liste in druge enake opravilne spise se učenci morajo učiti spisovati, kajti čemu bi znali pisati, ko bi si v življenji s spisovanjem ne mogli pomagati in rabiti tega, česar so se v šoli priučili? Učitelj mora tedaj skrbeti, da se večji učenci prav pridno vadijo liste in razne opravilne spise sestavljati.

Tudi pri tem spisovanji je zelo dobro, da se učenci učé na pamet nekaterih pisem, ki so po jeziku in vsebini dovršena. Najpred naj se učenci vadijo spisovati liste po potrebah iz svojega vsakdanjega življenja. Pozneje pa naj spisujejo tudi razne druge liste in opravilna pisma, kakoršnih vsakdo v življenji najbolj rabi.

Poglavitno vodilo, ki se pri spisji ne sme pozabiti pa je: Vse, karkoli učenci pišejo, naj lepo in pravilno spisujejo, ter naj vse take čiste spise zbirajo in hranijo, da so jim pri poznejem spisovanji vzor in vzgled v posnemo. Še enkrat si zapomnimo: Pri spisji kaže učitelj, koliko veljá njegovo poučevanje za vsakdanje potrebe.

Knjiga Slovénska

XIX. veku.

Posvetne pesmi med Slovenskim národom na Štajarskem — to je knjižica, ktero je spisal Peter Dainko vže l. 1825 ter pomnoženo z dvesto vganjkami — dodatek str. 191 — 222 — največ iz slovnice svoje v vezani in nevezani besedi — na svetlo dal l. 1827. Vzrok in namen jej razlaguje v drugem „Predgovoru“, iz kojega naj se v pojasnilo posname tole:

„Več narodov je že davno svoje narodne pesmi zebalo. Rusoska cesarica Katerja jè je dala vu svojemí velikemí kraleství spraviti zred pevoglasi . . . Pesmi Anjgelskega naroda . . . Danska zemla . . . Tydi Svečko kraljestvo . . . Le esterajsko cesarstvo, kero teliko vnogoterih narodov vu sebi imá, še je ne imelo nikaj, ali blizo nikaj ne na zderžanje svojih karakteristiknih narodnih popevk storilo. Dryžba igranjskih priatelov esterajskega cesarstva je totega velikega blaga ne htela dati zgybiti. Na njeno prošnjo so Njihove zvišnosti, znotrenjih reči našega naj svetlešega, naj milostivnešega cesara minister ino predni kanclar gospod graf od Saurau, vsikdar pripravljeni, vsakemí lepemí ino hasnovitnemí spočetjí pripomočno roko ponyditi, vse cesarsko-kralovske deželske gubernie opomenuli z' poveljenjom, naj bi se spravlanje narodnih pesmi zred pevoglasi spočelo ino doblena zbirka v' Beč na veliko dryžbo igranjskih priatelov poslala. Toto poveljenje je porodilo jako lepi sad . . . Na poveljenje sekretéra igranjske dryžbe, nizo-esterajskega kralyvanjskega svétnika, gospoda Jožefa od Sonlajnara sem tyde jaz ne nikakega tryda maral, naše Slovenske narodne pesmi, tak dobro pobožne, kak tydi posvetne, zred pevoglasi, kere je Andraš Šef spisal, spraviti, keliko potrebno, pobolšati ino na zgorah povedano igranjsko dryžbo poslati. Vsim, kerí so mi pri totémí pesmospravlanjí bili na pomoč, rečem mojo dužno hvalo, posebno dyhovnemí Antonjí Korošákí, kerí so mi vse Volkmajarove pesmi v roke spravili, ino kere sem, keliko njih je cesarsko-kralovsko predno preglediše knižno dovolilo, tydi vu mojo zbirko vzel. Tydi vsim pevcom, kerí so na mojo prošnjo iz vnogoterih stranov eden drygega primarili, k' meni priti ino svoje pesmi dati zapisati, povem mojo serčno hvalo. Da pa si tote pesmi vsaki Slovenec tydi v rokah imeti želi, zato sem skerben bil, nje tydi na svetlo dati itd“. — Na primer iz te zbirke bodi:

15. Mladost.

1.

Zlate leta mladosti!
Kda vas koli premišlávam,
Te me v' serci veselí
Ino Bogi hvalo davam.

2.

Pune ste nedužnosti
Tak kak lybo protiletje,
Kda se znovič zeleni
No dobiva lepo cvetje.

3.

Srečen človek! ker živiš
Še na zemli zdrav no mladi,
Zdaj še lahko se vučiš,
Zdaj pobožnost v se nasádi.

4.

No či mladi to včiniš,
Te boš vnogim ino sebi,
Doklič koli kdé živiš,
K velkem haski vu potrebi.

59. Stvarolovec!

1.

Torbo mám na rami,
Pykšo pod rokami,
No za sobo pa
Tydi peseaka.

2.

Tiho grem po doli,
Gledam pa okoli,
Jeli ne bi šla
Kde pečenkica.

3.

Tam lesica k meni
Pride po raveni,
V gobci si derží
Mlade rece trí.

4.

Pykšo mam navérto,
Ta na njo opérto,
Kresnem no strelim,
V serce jo vgodím.

5.

Zdaj sem dobre vole,
Grem na veliko pole,
Rečem peseki
Zavce iskati.

6.

Oves se razšírja,
Jazbec k men pridirja,
No kre njega pa
Tydi zavca dva.

7.

Pykšo mam navérto,
V jazbeca opérto,
Kresnem no strelim,
V glavo ga vgodím.

8.

Zdaj pa v log ja idem,
Kda pod drevje pridem,
Vidim jastreba
Jako velkega.

9.

Pykšo mam naverto,
V njega ta operto,
Kresnem no strelim,
V persa ga vgodím.

13.

Njih se sladko vživam,
Malo se počivam,
Pa naložim se
V stvarolovljenje.

85. Popevajoči škerlec.

1.

Prišel sem skoz dole
Na veliko pole,
Tam se škerlec vzdignul je
Med nebeške vtičice.

2.

Ino kelko više
Gor na podnebiše
Je pred meno on letél,
Telko lepše mi je pel.

3.

Z škerlcom sem veséli
Bil vu dyši celi,
Mislil: On mi navyk dá,
Kam se človek naj ravná.

4.

Škerlec z dyšo celo
Peva te veselo,
Kda se on od zemle že
Proti nebi zvišal je.

7.

On v veseli voli
V Bogi peva, moli
Ino svojo delo vso
Zmes oprávla z radostjo.

132. Iskra ino slama.

1.

Iskra slami rekla je:
Lepo prosim, pysti me,
Naj se v tebi oživim
No te zlato osvetlím.

2.

Slami iskra rekla je:
Bodi le, oživi se,
Či boš me osvetila,
Si mi dopadliva vsa.

10.

Torbo mam že puno,
Vidim pa še žuno,
Tydi njo še si
Gledam zgrabiti.

11.

Zdaj pa domo pojdem,
Pojdóč thora dojdem,
Ino njega pa
Zgrabim živega.

12.

Kda ja domo pridem,
K moji ženi idem,
Naj pečenkice
Bodo pečene.

5.

Doklič smo zajeti
V časno reč na sveti,
Tydi v Bogi z radostjo
Nikak ne popevamo.

6.

Kdo pa se odpoti
Zemelski dobroti,
Tisti višek k nebi gre
No veséli v Bogi je.

3.

Hitro pa se iskra le
Na plamén prevzela je
Ino naglo slama vsa
Je v pepél obrnena.

4.

Grehe, kda so malički,
Moremo zaničati;
Kajti hitro velki so
Ino nas zakončajo.

„Diese Sammlung, pravi Čop (Šafařík 84), enthält keine wahren Volkslieder (von denen sich darin kaum hin und wieder eine schwache Spur findet); sondern die Poesie darin ist ganz der Nützlichkeit, Moral usw. untergeordnet. Es sind wohl meistens nicht

vom Volke, sondern von andern verständigen, wohlmeinenden Leuten für das Volk gemachte Lieder" (Jezičnik XVI. 1878).

13. Molitbe za katoliške keršnike v jutro, večer, pri s. meši, k spovedi itd. V Radgoni itd. 1829. 8°. 126.

14. Sveti križni pot ali bridko terpenje ino smert našega Gospoda Jezu Krista, na serčno premišlavanje ino pobožnost za katoliške kristjane . . V Radgoni 1829. 12. 105. „Mit 14 schlechten Holzschnitten; von S. 66—105 stehen neun Lieder mit Singnoten (Šaf. 138)“.

15. Božja služba keršanske mladosti po jutrah, večerah, pri s. meši, k spovedi itd. s pristavlenjom cirkvenih pesmi, na svetlo dal Peter Dainko. V Radgoni itd. 1830. 12. 140.

16. Čelarstvo, ali celó novi, kratki, popun navuk čelne reje, to je edina, prava ino gotova vodba, kak se naj ležej ino naj boljše dajo čele rediti na dosegenje naj vekšega haska ino veselja, kniga za vse čelne prijatele vsakega strana, kero je iz naj vednéših mnogoletnih čelarov ino po lastnih skušenostah spisal ino na svetlo dal Peter Dainko, kaplan pri mestni fari v Radgoni. Vu Gradci vu založbi knižne predaje pri Damiani ino Sorgei. Ino na komision pri A. Wajcingeri v Radgoni, z' pismencami pokojnega Andraša Lajkama naslednikov vu Gradci. 1831. 12. XXIV. 210. — Naslovu na drugi strani je natisno privolenje velikohvalovitnega cesarsko-kralovskega prednega preglediša knižnega vu Beči, pa zaznamlanje c. kr. knižnega preglediša vu Gradci . . — Vujetek. Obrazni razkaz. Predidoče pitanja. Glava I. Od naravi ino živne šege čel. II. Od čelnih staniš ino nekega za čelno rejo potrebnega orodja. III. Od naloge ino primerjene sporedi dobre čelne reje. IV. Od čel pomnožavanja. V. Od strežbe ino reditbe vu mnogoterih letnih časih. VI. Od dobre sprave ino storitbe z medom ino voskom. — Predgovor pojasnjuje stvar na pr.:

„Niedna reč deželskega gospodarstva ne plača na se storjenega zatroška, mara ino truda tak bogato, kak čelna reja, ino le je ona blizo po vsih naših krajih skoro celó zapušena ino ne s tako marlivostjo ino skerbjo ravnana, kak si zasluži. Malokda najdemo v ednemi strani več kak dva ali tri čelinjake, ino še tote naj beržej le redko ino slabo orojene, zato je tudi na pridobiček ino hasek malo misliti. Mi imamo čelno rejo več za miloradost, kak pa za istok priprave. Ino či se poprašamo, odkod pride, da toto izdačno reč deželskega gospodarstva tak malo maramo ino oskerbujemo, tè najdemo pri bližnešemi izvedavanji vseli, da je na tem le naša nevednost naj več kriva. Iz vekšega vsi začnejo svojo čelno rejo brezi vsega predznanja. Njihova vučitelkinja je skušenost, ino tota si vedom pusti svoj podvuk drago plačati. Oni sicer občinski pitajo tudi druge čelne gospodare ali tak imenuvane čelare za svet, ino toti so se resen skos skušenost ino opravila pri čelah vsekdašnjim storitbam čelinstva privadili; oni znajo, kak so roji ogrebat, porezavati ino kermiti, neki njih so se navučili tudi iskust, delati odroje; alipa kak morejo čele biti lastno ostrežene, omnožene ino dostojno oskerblene, naj bodo vsako leto pravi ino gotov hasek dale, to so njim celó neznane reči . . . Znajde se sicer tudi več knig, iz kerih bi se take vednosti dobivati znale, alipa neke njih so prevelike ino za deželaka predrage, polek tega blizo vse le nemške, ino še dostakrat vu previsokemi jeziki, ali ne vu primerjeni razumetni slovenšini spisane . . . Za tega volo sem jas nazočni podvuk celó kratko ino tak spisal, kak bode vsakemi čelari naj ležej na pomoč. Ne sem nikaj povedal, kaj mnoge skušenosti ne poterdiijo, ino kaj se ne najde resnično ino dobro. Gotovo zato tudi nikoga ne bode boganje totih navukov žalostilo, temoč vsaki bode od svojega čelarstva po totemi načini veliki prid ino hasek, veselje ino zadovolnost v obilnosti dobival.“ V Radgoni 20. Augusta 1830. Dainko.

17. Peter Dainko's Deutsch - Slowenisch - Lateinisches Wörterbuch. Aal-Agur. Hs. Wiener Censur-Catalog 1826 (Šaf. 70). — Kaj je z gotovim njegovim besednjakom ali slovarjem, ki je že l. 1832 od cenzure bil za tisk dovoljen (D. Aufmerksame Nro 34.), neje mi znano (Macun 1883 str. 84). — O nehaistvu njegovm (gl. Zora Razlagova; Letopis Matic. Slov. 1868). — Kakor po nekdanji veri labod, vzdignil je še enkrat svoj glas (vid. Drobthinice 1862 str. 192 — 198: Štajarski Jeruzalem — Dajnko; cf. Knjiž. zgod. Slov. Štaj. 1883). — Rokopisi na pr.: Hodierni Vinidi in Styria, sermonem conferentes cum antiquissimo Glagolita Cloziano . . a Petro Dainko, ad Magnam Dominicam Decano 1836 . . Mali Vinogradnik ali rednik vinskih goric 1844 . . Dr. J. Pajek . . Kres I. 1881. str. 475). — Po vsem tem je vendar le istina, kar je pisal Čop Šafařiku:

„Peter Dainko . . . einer der fruchtbarsten und verdienstvollsten Schriftsteller unter den Windischen in Steiermark. Sein literarisches Verdienst ist um so höher anzuschlagen, als er, gleich Jarnik in Kärnten, mit seinen patriotischen Bemühungen in Steiermark noch so ziemlich vereinzelt da steht (Gesch. d. südslaw. Lit. I. 39)“.

Vido Rišner (Rischner), nekdanj duhovnik v kaznilnici Karlavski poleg Gradca, pisal je tudi v Dajnkovici na pr.:

a) Nabirki za mlade Kristjane ali navuki, zgodbice, pesmi, prislovi itd. na hasek mladih keršenih, kere je nabral neki duhovnik Sekovske knezo-Škofie na Štajarskem. I. Del. V Gradci natis. A. Laikamovih naslednikov 1828. 12. 36. — b) Katolška mešna knjižica z drugimi molitvami skoz den ino k spovedi . . V Gradci 1828. 32. 72. — c) Die heil. vier Evangelien, ins Windische übersetzt von Vid Rišner u. Koloman Kvas. Hs. 1831. (Šaf. 104). — d) Katolška Mešna Knjižica z drugimi molitvami skoz den ino k spovedi, kero je drugokrat na svetlo dal Vido Rišner, duhovnik naj slavneše Sekovske Knezo-Škofie v Gradci. V Radgoni pri A. Wajcingeri knigari 1831. 32. 72. S pismencami pokoj. A. Lajkama naslednikov. — Na primer iz nje bodi:

„Molitva pred svetó mešó. Gospod! odpri moje vusta, naj hvalim tvojo sveto imé; zečisti moje serce od vsih nehasljivih ino hudih misel, razsvéti moj rázum, ino vužgi mojo volo, naj vredno ino tebi dopadljivo pri toti sveti priporočitbi mojo molitvo opravim, ino od tvoje Božje visokosti oslišan bodem, skoz Jezu — Krista našega Gospoda. Amen . . Kristus ide z' svojimi vučenikomi v ograd, moli v ogradi, padne na svojo obličje; Jud Kristusa z lublenjom ovadi; Kristus se znečasti ino drugoč k' Pilati pela, se bičuva, se korona, . . se z dušečjom pomaže . . Vjuterna molitva; hvalodanje; zovenje na blaženo Divico Mario . . Smili se krez nas, oslišaj nas, stvoritel, odrešitel, razveselitel; zdravje betežnikov, obramba gresnikov, razveselnica žalostnih . . Časténa bodi kralica . . mi nevolni otroki Eve se na te zazávamo ino si žalostni ino objokani v slojni dolini k tebi zdihavamo: Oberni, naša zagovornica! tvoje milostivne oči k nam, ino nam po totih nevolah pokaži Jezusa, naj svetéši sad tvojega tela (64).“

Anton Šerf (Scherf) r. 17. maja 1798 v Radgoni, posvečen l. 1828, bil pozneje kaplan pri Veliki Nedeli, naposled župnik v Svetinjah, kjer je v pokoju zlatomašnik u. 19. junija l. 1882. — Pisal je v Dajncici:

a) Pad no zdig človeka, ali zagrešenje no odgrešenje človečjega naroda v sedmih predgah k obdenji grešnika na pokoro. Napravil no vyndal Anton Šerf, Kaplan pri velki Nedeli. V Radgoni v A. W. knjižiši. 1832. 8°. 94. Z čerčkami pok. A. Lajkama nadobnikov v Gradci (Šaf. 126).

b) Predge na vse Nedele no Svetke celega keršanjско-katolškega cirkvenega leta, kak tydi za vse farne cirkvene varihe Sekovske škofije po slovenskem kraji

no neke priložnosti. Zložil no na svetlo dal Anton Šerf, mešnik posvetni. I. Letni tok. Nedelni no Svetežni del, razdelen v štiri zvezke, kerih dva perva zapopadeta nedelne (I. 1 — 256. II. 257 — 480), dryga dva svetežne predge (I. 1 — 258. II. 259 — 584). V Gradci 1835. 8°. Natisnjene no založene pri J. A. Kienreihi. Tote predge je odobril Peter Dainko, tehant, šolnega okraja priglednik ino farmešter na dragočestnih nemških križnikov predni ino tehantiski fari S. S. Trojice pri Velki Nedeli 10. den Majnika 1833. Na primer bodi zložitela predgovor, pisan na samo pepelnico istega leta:

Nagajaven beratel! „Moj vyk je ne moj“. Ivan. 7. 16. S tem jas, dobrovolen beravec! celi letni tok predeg, v nedelnem no svetežnem deli, s pridavkom na neke potrebneše priložnosti, tebi v roke dam. Pri zlaganji totih predeg, ednako kak pri sedmih postnih, kere so že lani v Miholški na svetlo prišle, si jas nečem nikakše hvale, časti ali zaslyža iskati; kajti jas morem očivestno obstati no rečti: „Moj vyk je né moj“; Iv. 7, 16. temoč tistega, kerega besedo jas oznanyjem. Moja skerb no mojo delo pri spravlanji totih knjig je edino samo bilo, postavljenje vseh potrebneših verskih, zaderžavanjskih no vadbenih navykov, iskanje no odvzetje 's svetega pisma, cirkvenih očakov no drygih dobrih knjig priličnih mest, za poterdenje postavljenih glavnih vykov, ino njihovo primerno no priležno vkypzestavljenje v celino, naj bi prave hasnovitne knjige mojim slyžebnim tovarišom no vsem vernim beratelom v roke dati mogel. Z' Bogom!“ — To je menda Šerf, kteri v Novicah (1845 l. 10) poje;

Domorodcam.

Stara mati nas je porodila,
Prav obilno oskerbela vse;
Ona je bogata nekda bila —
Pa bogastva se znebila je.
Tisti svojo mater prav spoštuje,
Ki ji blago spravlja zdaj nazaj,
Najdeno ji zvesto zavaruje,
Ptujo pak nesnago trebi vkraj.

Iz šole za šolo.

Naloge v izobražbo prostih stavkov.

(Sestavil **Fr. Jamšek.**)

(Dalje.)

VIII.

Napišite v golih stavkih, kakó se razne živali oglašajo, pa tudi, česar naše uho na raznih neživih stvareh opazuje!

Izvod.

Krava muka. Ovca bekeče. Koza mekeče. Osel riga. Brencelj brenčí i. t. d.

Pa tudi:

Ura bije. Orglje pojejo. Potoček šumljá. Drvar žaga. Sodar nabija. Grom bučí i. t. d.

IX.

Preložite te stavke v dvojino!

X.

Zapišite iste stavke v množini!

XI.

Prestavite jih (ali pa izpolnitev 7. naloge) v pretekli čas!

XII.

Napišite one stavke (ali pa izpolnitev 7. naloge) v bodočem ali prihodnjem času!

XIII.

Zapišite k sledečim dopovedkom primerne osebkke!*)

1.

— nas tolažijo. — smo potolaženi. — jih opominjajo. — znam cepiti. — smeš igrati. — moram ubogati. — se hoče učiti. — naj ne pozabi. — se veseli. — mi se smili. — zahvaljuje. — moli. — se lepo glasí. — poje (prepeva). — se zlomi. — sedi in plete. — teče (dirja). — letí. — ugrizne. — piči. — jé. — žrè. — premišljuje in piše. — čita. — pada. — se pelje. — se sproži. — snaži, baše in strelja. — kida, poklada in molze. — žanje, vozi domov in mlati. — odpušča. — teče in vpije. — trpí, pa ne joče. — jaše in se bojuje. — poučuje. — se peče. — se melje. — se slika. — se uči, risa in računi (števili).

Izvod.

Oni nas tolažijo. Mi smo potolaženi. (Potolaženi smo.) Oni jih opominjajo. (Opominjajo jih.) Znam cepiti itd. Učenec se uči, risa in računi (števili).

2.

— nas poučujejo. — zna plavati. — sme darovati. — naj gre! — mora pasti (živino). — hoče pomagati. — mi se dopada. — izprašuje. — prosi. — moli. — poje. — misli in govori. — sedi in jé. — teče (dirja). — letí in kričí. — ugrizne (grize). — piči. — premišljuje in piše. — bere (čita). — se pelje. — snaži, baše in strelja. — kida, polaga in molze. — žanje, vozi domov in mlati. — odpušča. — napreduje. — jaše in se bojuje. — se peče. — se melje. — se slika. — skrbi, pere, kuha in prede.

Izvod.

Oni nas poučujejo. (Poučujejo nas.) Mi smo poučeni. (Poučeni smo.) Mati skrbi, pere, kuha in prede. (Dalje prih.)

Deželna učiteljska konferencija in razstava učil v Gorici.

(Po poročilu razstavnega odbora.)

(Konec.)

Izmed družih rečí, ki sta jih razstavila založnik Hölzel na Dunaji in knjigar F. Wokulat v Gorici, „jury“ „posebno priporoča“:

a) kot učila.

- 1) Hartinger's Wandtafeln f. d. naturgeschichtl. Unterricht. — Gerold, Wien;
- 2) Bilder für den Anschauungsunterricht v. Herder. — Wien; 3) Herder'sche Bilderbibel;

*) Te in enake vaje se morejo rabiti tudi v slovensko-nemških šolah.

4) Bibl. Bilder v. Hölzel, Wien; 5) Tableau der Metamorphosen der Seidenraupe vom Ei bis zum Schmetterling etc. in Modellen aus Gyps nach der Natur bemalt und in 100facher Volums-Vergrößerung. — Seidenbauversuchsstation in Görz, 30 Gulden; 6) Modelle der metamorphosenden *Phyloxera vastatrix*. Dobiva se kakor št. 5; 7) Sternad, lomna računjalka; 8) d. Schmidt-Göbel'schen Tafeln der nützlichen u. schädlichen Insecten; 9) die Lorinser'schen Schwämme; 10) Doležal, Die österr.-ung. Monarchie (Wandkarte); 11) Stülpnagel, Wandkarte v. Europa; 12) Sydow, Planiglobien; 13) Berghaus, Wandkarte v. Europa; 14) Felkel, Globus 24 cm. mit Höhenschichten; 15) Stieler's Schulatlas 1884; — Ausgabe f. Österreich; 16-19) Hardt, Physikal. Karte v. Europa, Afrika, Asien, Amerika; 20) Hardt, Polit. Karte v. Europa; 21) Hardt, Alpenkarte; 22) Hardt, Geogr. Atlas für Volks- u. Bürgerschulen; 23) Hardt, Atlante geografico, I. ediz. in 7 carte; 24) Hardt, Atlante geografico, II. ediz. in 14 carte; 25) Langl, Geograph. Characterbilder; 26) Langl, Bilder zur Geschichte; 27) Zeichenschule v. Eichler; 28) Baumann, Spirometer; 29) Cocos-Turnmatte v. Adam Schildge; 30) Pfeifer Anschauungsbilder; 31) Streich, Arbeitsstätte und Werkzeuge.

b) za učiteljske knjižnice (razun nekaterih laških knjig, te-le nemške knjige):

1) Schmidt, Handbuch für Schule und Haus; 2) Willmann, Allgem. Pädagogik; 3) Kehrein's Handbuch der Erziehung und des Unterrichtes; 4) Strümpell, Grundriss der Psychologie u. Logik; 5) Opell, das Buch der Eltern; 6) Saatzer, Spezielle Methodik; 7) Kehr, Geschichte der Methodik; 8) Ziller, Lehre vom erziehenden Unterrichte; 9) Klauwell, Das erste Schuljahr; 10) Siegismund, Rousseau Emil; 11) Böhm, Disciplin der Volksschule; 12) Streich, Die Jahreszeiten; 13) Handbuch der Reichsschulgesetze; 4. Aufl., k. k. Schulbücherverlag; 14) Waller, Manuale delle Leggi, Ordinanze e Regolamenti sulle scuole popolari; 15) Klöden's Repetitionskarte; 16) Umlauf, Kartenskizzen; 17) Gustav, Österr. Geschichte; 18) Woldermann, Plastischer Schulatlas; 19) Sernig, die Kunst des Gesanges; 20) Leban, Glasi iz Primorja; 21) Urbach, Preis-Clavierschule; 22) Krüger, Volks-Clavierschule; 23) Oberhoffer, Harmonie- und allgem. Musiklehre; 24) Volkmann, Orgel-Archiv; 25) Volkmann, Memorialbuch für den Organisten; 26) Volkmann, Orgel-Album; 27) Hartwich, Reden über leibl. Ausbildung; 28) Vogt, Turnleitfaden, — k. k. Schulbücherverlag; 29) Schettler, Turnschule für Mädchen; 30) Kohler, Gesundheitslehre; 31) Hölder, Zeichenunterricht und seine Hilfswissenschaften; 32) Flinzer, Zeichenunterricht; 33) Weisshaupt, Zeichenunterricht.

Slednjič „jury“ še naslednje knjige in učila „priporoča“:

a) kot učila.

1) Nagel, Ziffertäfelchen zum ersten Unterrichte; 2) Magnus, 24 Wandtafeln zur Veranschaulichung, Einübung und Wiederholung des Rechnens; 3) Dittmar, 21 Wandtafeln wie Nr. 2; 4) Felkl, Tellurien und Lunarien; 5) Kothe, Singtafeln; 6) Ivan Lorenzutti-a, mizarja v Gorici, za napravljanje telovadskega orodja; 7) Antona Polli-a v Gorici, ki izdeluje železno telovadsko orodje (ročnike); 8) Lucas, Landw. Tafeln; 9) Ahles, Landw. Tafeln.

b) Za učiteljske knjižnice.

1) Schwarz, Pädagogisches Allerlei; 2) Pfalz, Pädagogische Zeitfragen; 3) Stöckel, Lehrbuch der Pädagogik; 4) Luz, Lehrbuch der prakt. Methodik; 5) Schlinder, Handbuch für den ersten Schulunterricht; 6) Krause, Methodik des Unterrichtes; 7) Czerni, die erste Lehrthätigkeit des Unterrichtes; 8) Hoffmann, Anschauungs-, Sprach-, Schreib- und Leseunterricht; 9) Kugler, der Anschauungs- und Zeichenunterricht; 10) Grossmann, Spezielle Methodik; 11) Alleker, Die Volksschule; 12) Guth, Praktische Methodik; 13) Bräunlich, Praxis des Volksschulunterrichtes; 14) Lang, Theorie des niedern Rechnens;

15) Langenberg, Rechenunterricht; 16) Reinmuth, Rechenapparat; 17) Hirt's Geograph. Bildertafeln; 18) Wollweber, Globuskunde; 19) Trampler, Constructive Methode des geograph. Unterrichtes; 20) Gerster's Gebrauchsanleitung zur geographischen Anschauungslehre; 21) Vocabolario metodico della lingua italiana, I. parte; 22) Piccolo Carena, Nomenclatura illustrata; 23) Figuier, Storia naturale; 24) Kleinmayer, Zgodovina slovensk. slovstva; 25) Otto, Leitfaden für den Schreibunterricht; 26) Denti, Esercizi di Nomenclatura; 27) Wiessner, Methodik des Gesangsunterrichtes für Volksschulen; 28) Wiessner, Übungsliederbuch für Volksschulen; 29) Wiessner, Fest-Freizeitspielbüchlein; 30) Leban Avgust, 5 cerkvenih pesmi; 31) Kuntze, Übungsstücke f. d. Violin-Unterricht; 32) Popp, Album für's Pianoforte; 33) Schreier, Kirchenliederkranz; 34) Volkmann, 92 Nachspiele f. d. Orgel; 35) Sachs, Vor- und Nachspiele f. d. Orgel; 36) Hugo, Elementarmusiklehre; 37) Haller, Übungsbuch zum Vademecum; 38) Nitsche, der Gesang in der Volksschule; 39) Spies, Turnbuch für Schule; 40) Schreiber, Zimmergymnastik; 41) Wagner, Beiträge zur Geschichte der physischen Erziehung; 42) Kaiser, Turnschule; 43) Reichel, Der menschliche Körper und seine Pflege; 44) Weinheim, Gesundheitspflege des Körpers; 45) Goetz, Anleitung zum Handarbeitsunterrichte; 46) Rosalia Schmidt, Geduld und Fleiss; 47) Prato, Anleitung zur Führung des Haushaltes; 48) Krause, Methodik über Nadelarbeiten; 49) Lucas, Erziehung junger Obstbäume; 50) Lucas, Die wichtigsten Veredlungsarten; 51) Lucas, Gemüsebau; 52) Lucas Baumschnitt; 53) Lucas, Gartenbuch; 54) Ahles, 4 Feinde der Landwirthschaft; 55) Kalender, Der rationelle Obstbau; 56) Enders, Obstbaumzucht; 57) Lucas, Leitfaden für angehende Pomologen; 59) Babo, Landwirthschaft; 59) Adam, Hausthierzucht; 60) Lucas, Obstkultur; 61) Martin, Landwirthschaft; 62) Rotter, Weinbuch; 63) Klenze, Käserei-Technik.

c) Za učenske knjižnice (razun laških tudi te-le slovenske in nemške knjige):

Vse knjige, ki sta jih dala na svetlo „Slovenska Matica“ in društvo sv. Mohora; — Tomšič, Pobiljšani sosedje; — Tomšič, Dragoljubci; — Tomšič, Peter rokodelček; — Majar, Odkritje Amerike; — Tomšič, Zlati orehi; — Jesenko, Zemljepis; — Jesenko, Občna Zgodovina; — Andr. Marušič, Jaz sem pot, resnica in življenje; — Kocijančič Št., Povesti; — Rudolf cesarjevič; — Moisel, Das Geschenk der Zwerge; — Pileschka, Märchenschatz; — Willomitzer, Ein deutsch.-österreich. Eskimo; — Kürnberger, Im Bergwerke zu Schemnitz; — Hahn, Die österreich.-ungar. Nordpol-Expedition; — Rothoug, Walhalla; — Schirmar, Maximilian, Kaiser v. Mexiko; — Erjavec, Naše škodljive živali; — Kuralt, Umni sadjerejec. Slednjič priporoča „jury“ Hribarjevo in Pichovo klop, — potem načrt, po katerem je izdelano poslopje ljudske šole v Cerknem.

Dr. Karol Kehr.

Po kratki bolezni umrl je v noči od 18. na 19. dan meseca prosinca t. l. v Erfurtu jeden najslavnejših zdaj živečih šolnikov dr. Karol Kehr. Težko bi se dobil učitelj, kateremu bi ne bilo znano njegovo ime, ali jedno ali drugo njegovih del; težko pa je tudi iskati moža, ki bi si bil po lastni pridnosti in delavnosti pridobil tako popularnost in toliko udanih src, kakor ravno pokojni Kehr! — Bodi torej dovoljeno, da se tudi mi na tem mestu spominjamo tega za ljudsko šolstvo tolikanj zasluženega moža!

Dr. Kehr porodil se je v 6. dan aprila 1830. l. v vasi Goldbach pri Gothi. Kot sin priprostega dninarja obiskoval je s prva ljudsko šolo svojega strijca Döbel-a, učitelja v Elgersburgu. V Gothi obiskoval je učiteljsko izobraževališče in postal po dokončanih študijah l. 1850, učitelj na ondotej meščanski šoli. Veliko mu je koristila ta služba,

kajti seznanil se je tû sè slavnim pedagogom Fröbel-om. Leta 1852. je prišel za učitelja v Ruhlo, in 1859. l. je postal ravnatelj meščanske in obrtniške šole v Waltershausen-u. 1863. l. je postal pripravniški učitelj v Gothi, katero je vodil takrat slavní zgodovinopisec pedagogike dr. Karol Schmidt in pozneje zdanji vodja Dunajskega pedagogija dr. Dittes. L. 1868. to je z odhodom Dittes-ovim na Dunaj, je postal on vodja.

V 15. dan julija 1873. l. imenovan je bil ravnateljem izobraževališča v Halberstadt-u. Le-to učiteljišče je ustanovil 1778. l. slavní šolnik Eberhardt pl. Rochow. Poslal ga je tja minister za uk in bogočastje Falk — oni minister, ki je bil tako rekoč glavni povzročitelj preporeda nemškega ljudskega šolstva — na priporočilo tajnega svètnika Schneider-ja. Ko je v 10. dan julija 1878. l. obhajala pripravnica v Halberstadtu stoletnico svojega obstanka, pela se je posebna slava Kehr-u. Vodja Möbius z Gothe prinesel mu je v spomin za velike zasluge, katere si je pridobil za zboljšanje ljudskega šolstva vitežki križ Ernestinskega hišnega reda. Pruski kralj podaril mu je orla kraljevega hišnega reda Hohenzoller-skega; srbski minister za uk in bogočastje pa mu je naznanil brzoglavni pot, da mu je podelil kralj komandenini križ Takova reda. Imenovanje častnim doktorjem, katero mu je naklonilo vseučilišče v Jeni, naznanil mu je osobno profesor filozofične fakultete, dr. Volkmar Stoy. — Dr. Volkmar Stoy, ki je umrl 23. prosinca t. l., bil je strog Herbastovec in je kot tak razširjal načela Herbastove pedagogike.

Leta 1884. imenovan je bil Kehr, nekdanji ljudski učitelj, „šolskim svètnikom“ in ob enem na željo naučnega ministerstva imenovan vodjem pripravnišča v Erfurt-u, kjer je po jako kratkem bivanji nagloma umrl. Pokopali so ga v Gothi poleg njegovih starišev. Pogreba udeležilo se je tako v Erfurtu, kjer so pokojnega spremili do kolodvora, kakor tudi v Gothi, kjer so ga pokopali, obilo njegovih hvaležnih učencev in čestilcev. Toliko o življenji pokojnega Kehra!

Izpregovoriti nam je še nekoliko besedi o njem kot učitelju in zasebnem človeku.

Užé kot pripravnik odlikoval se je Kehr po svoji neumorni delavnosti in veliki pridnosti. Niti glad, niti mraz nista upognila njega volje, in čestokrat se je primerilo, da je pozno v noč sedel za mizo v nezakurjeni sobi ter prebiral knjige. Na očetove troške učil se je poleg šolskih predmetov s posebno marljivostjo nauka o kompoziciji in instrumentaciji, ter poleg tega posebno pridno gojil igro na klavirji, orgljah, goslih, violi, celi („cello“), rogu in pozavni.

Z isto marljivostjo in neutrudljivostjo kakor dijak, deloval je pozneje Kehr kot učitelj. — Istinito vzgleden učitelj je bil v Waltershausen-u. (Rečeno službo naklonilo mu je ministerstvo, uvidevši njegovo veliko nadarjenost in pridnost; poklican je bil namreč leta 1858. v komisijo za pregledovanje šolskih učnih črtežev, in le-tu je vzbujal po svojem vsestranskem izobraženji občno pozornost.) Ko je prišel v 6. dan aprila 1859. l. v Waltershausen, ni bila ondota šola niti šoli podobna. Nikakoršnih učnih pripomočkov ni bilo, otroci niso dohajali v šolo — kajti nihče si ni upal kaznovati malomarnih a bogatih starišev, in če bi bili učitelji to britko okusili za časa, ko so pobirali svojo plačo hodeč od hiše do hiše. Tû so otroci z odraslimi vred hodili na plese in ne zmenili se za opominjevanja učiteljev. Vse to je odpravil Kehr na mah. Preskrbel je svojim učiteljem redno izplačevanje zasluženih novcev in sploh skušal pridobiti šoli srca prebivalcev. Da bi se mu to tem bolj posrečilo, jel je v obrtniskem društvu predavati možem o naravosloveskih vedah. Kot predsednik tega društva ukrenil je, da so se tudi žene po enkrat na mesec udeleževale zborovanj. Iz začetka govoril jim je o gospodinjstvu in pozneje o vzgoji. Od dne do dne je rastlo zaupanje ljudstva: obrtna šola se je razcvitala, in v isti meri napredovala je tudi njegova meščanska šola.

Pokojni Kehr je bil tih in krotek človek. Vtopljen v misli, kako zboljšati stanje ljudstva potom naobraževanja, in se nikdar vtikal v politična vprašanja in resno je zavrnil slehernega, komur so rojile take misli po glavi, vedoč, da vestnemu učitelju ne preostaja časa za to, ako mu je mar blagor izročene mladine. Kehr ni bil kričač, niti ni hotel z golimi besedami koristiti svojemu tovarišu. Kar je storil, je bilo preudarjenc, in vodili so ga vselej najblažji nameni, kadar se je poganjal za trpeče sobrate ... Tudi ni Kehr hrepenel po častnih službah in nezaslužnem odlikovanji; kar je dosegel, je bilo zgolj priznanje in nekoliko plačila za njegovo delovanje.

Kehrovi spisi so sad vestnega pripravljanja za nauk in temeljitega preudarka pri nauku. Le zato je mogoče, da so pisane njegove knjige z ono ognjevitostjo, ki oživlja pouk in ne dá prostora suhoparnemu besedovanju. To edino je tudi pripomoglo, da je vsaka njegovih knjig doživela veliko izdaj in se udomačila pri mnogih učiteljih. — Kehr je spisal v Ruhli: „Anweisung zur Behandlung deutscher Lesestücke für eine ungetheilte Schule“. V Waltershausen-u: „Praktische Geometrie für Volks- und gewerbliche Fortbildungsschulen“. „Geometrische Rechenaufgaben für die Oberclasse der Volksschulen, für Gewerbeschulen, sowie für junge strebsame Leute überhaupt“. „Materialien zur Übung im mündlichen und schriftlichen Gedankenausdrucke“. V Gothi: „Christlicher Religionsunterricht in der Volksschule“. (2 zvezka.) V zvezi z Gustavom Schlimbach-om: „Methodik des sprachlichen Elementarunterrichtes“. (Knjiga se zove zdaj: „Der deutsche Sprachunterricht im I. Schuljahre nach seiner historischen Entwicklung, theoretischen Begründung u. praktischen Gestaltung“.) „Praxis der Volksschule“. V Halberstadt u zvezi z Kriebitzsch-em: „Lesebuch für deutsche Lehrerbildungsanstalten“. „Geschichte der Methodik des deutschen Volksschulunterrichtes. (4 zvezki. 1877—1882).

Tako smo opisali v kratkih potezah delovanje učitelja Kehr-a. Nesmrtno je njegovo ime, in potomci naši cenili bodo delovanje njegovo!

H. P.

Spomenica,*)

katero so slovenski državni poslanci dné 30. januvárij a t. l. izročili naučnemu ministru.

Spomenica ta obsega v kratkih potezah vse šolske težnje Slovencev oziroma istrskih Hrvatov. — Gledé ljudskih šol sklicuje se spomenica na utemeljene pritožbe potom prošelj, interpelacij in ustnih pritožeb poslancev pri dotičnih obravnava izrečenih, deloma javno, deloma zaupno. Vkljub temu pa se mora še danes z globokim obžalovanjem izreči, da se še veliko krogom slovenskega, oziroma hrvatskega prebivalstva izrekoma na Primorskem in Koroškem sila občutljivo prikrajšava sad ljudsko-šolskega poduka s tem, da se drug deželni jezik kot materni jezik za učni jezik v prvo vrsto stavi.

In vender je najvišjemu naučnemu opraviljstvu, izrekoma pri imenovanji vplivnih nadzornikov, pa tudi po neposrednjem vplivanji na odgojo in delovanje učiteljskega osebja in pa na sklepanje deželnih šolskih oblastnij, kakor se je to na pr. z uspehom zgodilo gledé nove nemške ljudske šole v Ljubljani, v stanu in na korist ljudskega izobraževanja tudi vezano — strogo na to paziti, da se načelo podučevanja v lastnem maternem jeziku šolskih otrok tudi Slovincem, oziroma Hrvatom, nasproti v naših javnih ljudskih šolah ne žali.

*) Po naključbi nekoliko zakasnjeno.

Dotične napake imajo žalibog še sila veliko in hudih nasledkov, na Primorskem so pa še tudi nevarne zató, ker se po njih stranka obstanku države nevarna v svojem razvoju podpira. Sila je tedaj, da se te napake brez zamude odpravijo.

Gledé srednjih šol sklicuje se spomenica v prvi vrsti na užé storjene sklepe državnega zbora na drobno utemeljene v priloženih prilogah št. 540 in 873 stenografičnih zapisnikov, v katerih sklepih je bilo c. kr. vladi naročeno, ustanoviti oziroma prestrojiti slovenske (oziroma hrvatske) pripravnice v Mariboru, Ljubljani in v Gorici, oziroma slovenske paralelke na gimnazijah v Mariboru, v Celji, Gorici, Trstu in Paznu. — Ker so te tirjatve v dotičnih poročilih na drobno utemeljene, bilo bi odveč, užé navedene razloge še enkrat ponavljati posebno zató, ker je ministerstvo samo v svojem razpisu z dné 22. julija 1882, št. 10820 „gledé slovenskih učencev **spoznalo potrebo** ustanovitve takega podučevanja **na onih gimnazijah, ki so za-nje odločene**, da držé se splošnega namena gimnazije, vsak učenec zadobi potrebno izobraženje pred vsem v svojem maternem jeziku, potem pa v nemščini takó, da za znanstveno učenje najprej na vseučilišči zadobi popolno pripravnost.

Gledé pripravnic naglaša dalje spomenica kot naravno potrebo, da mora na njih učni jezik vsaj prevladajoč biti oni, ki je materni jezik onih otrok, za katerih podučevanje so pripravniki namenjeni in iz tega sledé tirjatve:

da je učni jezik na učiteljiščih v Ljubljani in Mariboru pa v Gorici in Kopru slovenski, oziroma na zadnjih dveh tudi hrvatski in laški, da se ima pa na prav tisti način skrbeti za slovensko prebivalstvo Koroške, ako se hoče, da ljudski učitelji zadostujejo svojemu imenitnemu poklicu. Pri tem smel bi se nemški poduk priznati le malo učnim predmetom.

Gledé gimnazij zadostovalo je sploh naglašati, da vender ne bode lahko mogoče, s Slovenci, zunaj Kranjske živečimi, izrekoma na gimnazijah v Mariboru, Celji, Gorici in Trstu, ravno takó s Slovenci na Koroškem in pa s Hrvati na gimnaziji Pazenski drugače ravnati kakor s kranjskimi, in pa jim še dalje odrekati načeloma priznane pravice do maternega kot učnega jezika.

Dalje sklicuje se spomenica na potrebne pogoje učiteljev, knjig in učencev, katerih obilnost je na drobno dokazana v navedenih prilogah.

O številu učencev pa se navaja, da jih je bilo leta 1883/4. na gimnaziji Ljubljanski 514 Slovencev (162 Nemcev), na Novomeški 123 Slovencev (8 Nemcev), na Kranjski 111 Slovencev (— Nemec), na Mariborski 152 Slovencev (141 Nemcev), na Celjski 172 Slovencev (122 Nemcev), na Goriški 150 Slovencev (45 Nemcev, 133 Lahov), na Tržaški 117 Slovencev (138 Nemcev in 128 Lahov), kar zadosti utemeljuje tirjatev za napravo slovenskih paralelek na državnih gimnazijah v Mariboru, v Celji, Gorici, Trstu in hrvatskih na gimnaziji Pazenski počenši z l. 1885/6., posebno ker bi to državi ne prizadelo pomenljivih stroškov. — Gledé nadaljevanja poduka v slovenščini na gornji gimnaziji Ljubljanski izreči je opravičena želja, da se užé zató, da učenci onega ne pozabijo, kar so se naučili v spodnji gimnaziji, razun slovenščine podučuje še nekaj družih učnih predmetov, na pr. grščina, zgodovina ali latinščina v slovenskem učnem jeziku.

Gledé učnega jezika na realkah, katere Slovenci obiskujejo, veljá vsaj večidel vse pri gimnazijah navedeno in je izdatnejše podučevanje v slovenščini potrebno z ozirom na najpogostnejši prihodnji poklic učencev na realkah in pa z ozirom na sosedščino z južno-iztočnimi slovanskimi deželami.

Gledé vseučilišč omenja spomenica gotovo skromno željo, da naj bi se na pravoslavskem oddelku Graškega vseučilišča ustanovile nekatere slovenske stolice, kakoršne so užé bile, ako se hoče, da se naravno in postavno utemeljena tirjatev slovenskega ljudstva po rabi slovenskega uradnega jezika tudi samo le v prometu s slovenskimi strankami kedaj uresniči.

(Po „Nov.“)

D o p i s i.

Iz Krškega okraja. Pri našem c. kr. okrajnem šolskem svétu storil se je bil še lani sledeči predlog: »V smislu §. 48. in 49. postave z 29. aprila 1873. l. so se uredile šolske občine pred 10. leti. Vodilne misli pri tej uredbi so bili §. 8., 9., 10., 11. iste postave; razen tega se je pa še oziralo na §. 1. istega zakona, iz katerega se je sklepalo, da bi se otroci, ki so od šole pol milje oddaljeni, ne bi smeli všolati. Večinoma so v tem okraji šolske občine tudi tako urejene, da čez pol milje oddaljene vasi in hiše niso všolane. Pred 10. leti, ko so se šolske občine uredile bile, vpeljana je bila še šolnina, ki se je pobirala le od staršev všolanih občin; takrat je veljal tudi princip celoletnega in celodnevnega pouka, zlasti se ni dopuščalo, da bi se na večrazrednicah uvelo poludnevno poučevanje. V 10. letih so se razmere bistveno izpremenile: šolnina se je odpravila, naložila splošna šolska naklada za vse davkoplačevalce, in priporočil se je po postavnem potu princip poludnevnega poučevanja. Če se je že pred vpeljavo splošnega šolskega davka skrbelo, da bi se tudi v neugodnih krajevnih razmerah vendar še v smislu §. 2. iste postave skrbelo z ekspoziturnimi ali z izpostavljenimi šolami za splošni pouk, treba je dandanes z vso vestnostjo na to delati, da se bodo vsi otroci udeleževali šolskega pouka, če ne celoletno in celodnevno, vsaj poluletno in poludnevno ali kar nekaj dni v tednu skozi celo leto, ali pol leta.

Da bi se vsaj v 10. letih doseglo, da bode vsa za šolo ugodna mladina tudi v šolo hodila, predlagamo sledeče: Zdanja uredba šolskih občin naj se s pomočjo krajskih šolskih svetov, šolskih vodstev, občinskih in cerkvenih predstojništev pregleda in na novo sestavi. Oménjene korporacije naj se tedaj pozovejo, da bi po dobrem preudarku z ozirom na opravičenje želje ljudstva poročale:

1. Katere občine, vasi ali deli vasi (hiše) so všolane v dotično šolo? 2. Katere vasi ali deli vasi naj bi se izšolale in kam naj bi se všolale? 3. Katere vasi ali hiše naj bi se od drugod všolale? 4. Katere vasi ali hiše v župnini ali politični občini niso bile nikamor všolane (t. j. iz katerih vasi ali hiš niso otroci nikamor v šolo hodili), in kam naj bi se všolale? 5. Ali kaže pri novi uredbi šolske občine obstoječo šolo razširiti ali pa število razredov zmanjšati? 6. Kje v župnini ali šolski občini bi bilo potrebno novo šolo ustanoviti in s koliko razredi, oziraje se na to, da obstoječa šola ostane na svojem mestu? 7. Ali bi kazalo v šolski občini ustanoviti za oddaljene otroke ekspozituro ali izpostavljenost štacijo v smislu §. 2. postave od 29. aprila 1873. l., in kje? 8. Ali ne bi zadostovalo, da bi jako oddaljeni učenci trikrat ali dvakrat na teden v šolo prihajali? 9. Ali je znan še kakšen drug način, po katerem bi se z neprevelikimi stroški doseglo, da bi vsi za šolo ugodni otroci mogli deležni postati šolskega pouka?»

C. k. okrajni šolski svét je bil bistveno s tem zadovoljen in sklep bi se moral že zvrševati. Prišel je pa mej tem čisto sličen ukaz od sl. c. k. deželnega šolskega sveta. Vsled tega so se popisale najprvo vse obstoječe šolske občine in šole. — Postavno uravnanih šol je v našem okraji 23, in sicer ena čveterorazrednica, 4 trirazrednice, 7 dvorazrednic, ostale so enorazrednice. Za silo imamo dve šoli, ki utegnute kot taki nekaj časa še ostati; kajti ena od teh občin (pri sv. Duhu) si zdaj šolskega poslopja ne more postaviti, ko cerkev zida, druga (na Svibnem) pa ima za učitelja kaj izvrstnega župnika.

V 2. točki je bil ukaz sl. c. k. deželnega šolskega sveta kaj imeniten, ko je veleval nasvetovati nove šolske občine, oziroma podružnice že obstoječim šolskim občinam. Kolikor sem poizvedel, nasvetovalo se je posebno v našim okraji več potrebnih novih šol, kajti skoro nikjer ni tako veliko zeló obsežnih župnijskih občin, ki ima samo po eno šolo brez vsake podružnice. Zato so se pa nasvetovali v Leskovški župnini dve novi šoli (v Velikem Podlogu in Senušah), v Cerkljanski župnini ena (na Skopicah), v župniji sv. Križa dve (v Črneči vasi in Bušči vasi), v Št. Jarnejski župnini tri (v Orehovici, v Pletarjah in na Golem), v Škocijanski župnini dve (v Telčah in na Hrvatskem brodu). V Trebelnski župnini bi bilo treba 2—3

sol ali podružnic. Podružnic t. j. ekspozitur bi bilo skoro treba tudi na Hubajnici (župnina Studenec) in na Pijavškem (vikarijat Krški). Nobene šole še nima mala župnina Dobovec blizu Kuma. — Kadar se bodo še po teh krajih šole postavile, in kadar se bodo še nekatere šole razširile, p. Raka, Št. Rupert, Št. Janž, Šmarjeta, — potem bode šolstvo pri nas popolnoma urejeno, potem bode mesto 60—70% šolo obiskajočih, 90—100% takih. Ali predno bodemo to dosegli, bode še veliko vode po Savi steklo. — p. —

Z Vojskega. (Zahvala.) V pretečenem šolskem letu podaril je blagorodni gosp. Ivan Lapajne, vodja meščanske šole v Krškem, tukajšnji ubožni šolski mladini prav lepo zalogo raznoterih pisank, peres, svinčnikov itd. Z enako lepim, velikodušnim darom pomogel je blagorodni gospod Valentin Lapajne (brat častno imenovanemu gospodu), velecejenjeni trgovec v Idriji, v tekočem šolskem letu ubožni tukajšnji šolski mladeži. — Naj bi se pač rodoljubi enako rodoljubno spominjali rojstnega svojega kraja! Pred kratkem pa je tudi blagorodni gospod Ivan Tomšič, urednik in založnik »Vrteca«, pomnožil za kaj primerno knjigo našo šolsko knjižnico, blagodušno ji podarivši letnik (1884) cenjenega svojega »Vrteca«. — Vsem tem imenovanim gg. dobrotnikom tukajšnje ljudske šole izrekata najsrčnejšo zahvalo v imenu tako rodoljubno obdarovane šolske mladine, ob enem jo ponižno priporočujevaje tudi za v prihodnje v blag spomin:

Jos. Regen,

krajnega šolskega sveta predsednik.

Mihajlo Kabaj,

učitelj.

Iz Kameniškega okraja. (Zahvala.) Gospod Ivan Tomšič, urednik »Vrteca« podaril je šoli v Zalogu in v Nevljah vsaki po en letnik tega časopisa za šolsko knjižnico, za kateri lepi dar se mu presrečno zahvaljujete *obe šolski vodstvi.*

Iz Ljubljane. Gospod gimn. profesor Maks Pleteršnik, katerega je Ljubljanski mestni odbor izvolil za uda deželnega šolskega sveta, nastopi to mesto, ki je izpraznjeno vsled odhoda prof. Šukljeja iz Ljubljane.

— Popularno-znanstveno predavanje na korist »Národní Šoli« končalo se je 25. preteč. m. z berilom g. dr. J. Babnika »o slovanski ženi«. Prezanimljiva berila so vselej privabila mnogo odličnega občinstva. Predavanja udeležil se je vselej tudi gospod deželni predsednik baron A. Winkler s svojo gospo soprogo. Dohodki teh predavanj znašajo nad 200 gold. Za tako lep uspeh hvaležni smo v prvi vrsti gospodom predavateljem, pa tudi častitim gospem, katere so prav marljivo razpečevale vstopnice in vsem p. n. udeležnikom. V imenu »Národne Šole« bodi jim presrečna hvala in slava!

— Tudi dva društvena večera »Slovenskega učiteljskega društva« priredilo se je zanimljivo znanstveno berilo. Nadejamo se, da se bode z berili napredovalo.

— Slovenski otročji vrt otvori mestna občina meseca maja, ako do tega časa dobí za to primerne prostore in sicer v šolskem, kolodvorskem ali v dvornem delu mesta. Tudi se dela načrt za novo šolsko zgrádo prvi mestni ljudski šoli, katera se mora koncem prihodnjega šolskega leta (1885/86) umakniti iz zdanjega licealnega šolskega poslopja, — pa je tudi že zadnji čas, da ta šola dobí boljše prostore.

— »Glasbena Matica« je imela v nedeljo 15. dan preteč. m. v čitalnični dvorani javno preizkušnjo gojencev glasbene šole. Gojenci (in gojenke) so v petji in sviranji na raznih sviralih dostojno pokazali, da so se v tej šoli mnogo naučili. Ravno kar slišimo veselo novico, da je sl. ministerstvo za bogočastje in uk »Glasbeni Matici« za 1884. l. dovolilo 200 gld. podpore. Dobro!

— Gregorčičev večer priredili so udje Slovstveno-zabavnega večera 12. preteč. m. v čitalnici, katerega se je udeležilo mnogo častilcev slavnega pesnika. Nekateri (posebno več gg. duhovnikov) pa so v ta namen obdarovali dijaško kuhinjo. Od vseh strani slovenske domovine došlo je obilo telegramov v pozdrav.

— Kranjska hranilnica. Kakor smo užé poročali, imela je kranjska hranilnica v dan 12. t. m. občni zbor, pri katerem je društveni predsednik Aleksander Dreó poročal o društvenem premoženju. Po tem poročilu pomnožilo se je v l. 1884. upravno premoženje za 1,843.488 gld. 99 kr., ter znaša zdaj 20.612.990 gld. 93 kr. Ne bodemo ponatančneje omenjali, v čem obstoji to ogromno premoženje, pač pa hočemo podati izkaz o darovih, kateri so se pri tem občnem zboru dovolili različnim dobrodelnim zavodom, in sicer se je darovalo: Tukajšnjemu ubožnemu zavodu 2.350 gld.; čitalnici za l. 1885. za obleko otrokom 250 gld.; za božičnico v zavodu otročičev

200 gld.; za podporo ubožnih gimnazijcev: v Ljubljani 200 gld., v Kranji 50, v Kočevji 100, v Rudolfovem 100 gld.; za podporo ubožnih realcev v Ljubljani 200 gld.; za dijake na učiteljskem izobraževališči 100 gld.; za učence na I. mestni ljudski šoli 150 gld., na II. mestni ljudski šoli 250 gld.; za nakup učnih pripomočkov na ljudskih šolah: »Schulpfennig« 200 gld.; za razdelitev učil ubogim deklicam pri Uršulinkah v Ljubljani 200 gld., pri Uršulinkah v Št. ofji Loki 100 gld., protestantovski šoli v Ljubljani 350 gld., za podporo revne mladeži na deški ljudski šoli v Rudolfovem 100 gld., na dekliski šoli v Rudolfovem 50 gld.; za podporo revnih učencev tukajšnje podkovske šole 50 gld.; za podporo učenk tukajšnje dekliske šole 100 gld.; za podporo kandidatinj in učenk na učiteljskem izobraževališči 100 gld.; za učenke na dekliski šoli v Kočevji 50 gld.; za podporo kranjskih učencev na višjih razredih meščanske šole v Krškem 50 gld.; za podporo učencev šole na barji 50 gld.; ljubljanski »Ortsgruppe« nemškega »Schulvereina« 150 gld. kot podporo za nemški otroški vrt; za obrtne pripravljalne šole 1. in 2. 100 gld.; za glasbeno šolo filharmoničnega društva 200 gld.; filharmoničnemu društvu 600 gld.; »Glasbeni Matici« 50 gld.; za vzdrževanje zavoda otročičev 200 gld.; bolnišnemu podpornemu društvu 100 gld.; prostovoljni požarni brambi kot donesek društvenemu zakladu 500 gld.; Elizabetišču 200 in 150 gld.; v podporo iz bolnice odpuščenih ozdravelih 200 gld.; bolnišnemu nadzorstvu za perilo 200 gld.; pribežališču poslov v Ljubljani 50 gld.; za prosto hrano revnejšim visokošolcem iz Kranjske v Gradci 100 gld.; delavski bolniški in invalidni blagajni 100 gld.; podpornemu društvu tiskarjev, kamnopicsev itd. 50 gld.; delavskemu izobraževalnemu društvu 50 gld.; nemškemu gledališču 450 gld.; društvu kat. rokodelskih pomočnikov 50 gld.; Vincencijevemu društvu vkup 800 gld.; dekliskemu sirotišču 200 gld.; Vincencijevi konferenciji pri sv. Jakobu 100 gld.; društvu zdravnikov na Kranjskem za Löschnerjevo ustanovo 300 gld.; deželnemu muzeju kranjskemu za nadaljevanje prazgodovinskega izkopavanja 250 gld.; čebelarškemu društvu 50 gld.; društvu domoljubnih gospij za Kranjsko 300 gld.; domoljubnemu deželnemu pomočnemu društvu 300 gld.; hranilnemu in posojilnemu društvu 200 gld.; strokovni šoli za lesni obrt v Kočevji 500 gld.; ribiškemu društvu 50 gld.; društvu dam krščanske ljubezni sv. Vincencija de Pavla vkup 600 gld.; trgovskemu bolnišnemu in penzijskemu društvu 300 gld.; deželni vladni kranjski za napravo nujno potrebnih šol 6000 gld.; gospici Förderlovi za podporo obrtne šole 100 gld.; ljudski kuhinji za dijake 50 gld.; kranjskemu oddelku nemško-avstrijskega planinskega društva za krajevne namene 300 gld.; požarnim brambam: v Domžalah 50 gld., v Bizoviku 50 gld., v Velikih Lasičah 100 gld., na Igu 100 gld., v Bohinjski Bistrici 150 gld., v Loki 50 gld., v Kameniku 100 gld., občinskemu uradu na Bledu za napravo gasilnega orodja 200 gld.; občini v Vogljah 50 gld.; kranjskemu deželnemu odboru za dozidanje »Rudolfinuma« razun užé voljenih 100.000 gld. še 10.000 gld. Vsi darovi torej znašajo 30.200 gld. Gledé »Rudolfinuma« je sklenil občni zbor, da je hranilnično društvo še pripravljeno kaj darovati k tej gradnji, če bode tudi deželni zbor sklenil dati kak daljni donesek. — Konečno se je sklenilo, da se uvede vsakdanje uradovanje v hranilnici ter da se zaradi tega pomnoži uradniško osebje za štiri osebe, za kar se bode v kratkem razpisal natečaj. — Objavljajoči ta izkaz, ne moremo si kaj, da ne bi omenili, da se nam jako čudno zdi, da je slavna kranjska hranilnica pri svoji visokodušni darežljivosti pozabila gotovo zelo dobrodelne »Národne Šole«. Se je to zgodilo pomotno ka-li?

„Lj. L.“

— Slavni kranjski hranilnici se presrečno zahvaljuje podpisano voditeljstvo za velikodušno podporo 150 gold. ubogim učencem I. mestne deške ljudske šole in za 50 gold. za podporo rokodelčičem v obrtniški pripravnici pri tej šoli.

Voditeljstvo

I. mestne deške ljudske šole v Ljubljani.

— Na Dunaji je zdaj 1776 ljudskih in meščanskih učiteljev. Mej temi je tudi celó 11 Kranjcev.

Razpis učiteljske službe.

Na Kranjskem. Tretja učiteljska služba v Postojini s 500 gld. letne plače in učiteljska služba v Dolénjem Semenu s 450 gld. Prošnje pri c. k. okrajnem šolskem svétu v Postojini do 25. aprila t. l.

Današnjemu listu pridejan je „Kazalec“.

